

י"ב אדר תשע"ו

21/02/2016

2016-0002-143

חוזר מנכ"ל מיוחד
מס' 94

לכבוד
ראשי הרשויות המקומיות
גזברי הרשויות המקומיות
מנהלי המחלקות לשירותים חברתיים

שלום רב,

הנדון: עקרונות ונהלים להשמה מיטבית, טיפולית וחינוכית, לילדים ולנוער בסיכון

חוזר זה הינו בשיתוף עם משרד החינוך ומשרד הרווחה והשירותים החברתיים. החוזר מנחה את הצוות הבית-ספרי והחינוכי בתהליך השילוב החינוכי המיטבי של ילדים ונוער בסיכון. יציאה מהבית ומחיק המשפחה היא מהלך כואב וקשה לכל ילד, אולם לפעמים אין בידינו אפשרות אחרת ועלינו לפעול בדרך זו לטובת הילד. על אנשי המקצוע להבטיח שהמהלך ייעשה באופן המקצועי ביותר, כדי למנוע פגיעה מיותרת בילד. על הצוות החינוכי והטיפולי לתכנן מוקדם טיפול הוליסטי, מיטבי ומכיל שיבטיח את הצלחת המהלך. החלטה על ההשמה במסגרת חוץ-ביתית מתקבלת בוועדת תכנון, טיפול והערכה המתקיימת במחלקה לשירותים חברתיים ברשות המקומית בנוכחות נציג המחלקה לחינוך. הוועדה ממליצה על תכנית הטיפול בילד ובמשפחתו, ובכלל זה גם על אפיון המסגרת החוץ-ביתית המתאימה לו. תלמיד אינו יוצא למסגרת חוץ-ביתית ללא מציאת מסגרת חינוכית ביישוב הקולט. לעתים קרובות קורה שתלמידים במסגרת חוץ-ביתית נאלצים להחליף מוסד חינוכי מסיבות שונות. בחוזר מתואר המנגנון שיבטיח שמירה על הרצף החינוכי והטיפולי גם במעבר בין המסגרות הללו בתוך היישוב או מחוצה לו. הגורם האחראי:

1. במשרד החינוך:

- (א) שם היחידה: המינהל הפדגוגי במשרד החינוך
- (ב) בעל התפקיד: סגן מנהל המינהל הפדגוגי
- (ג) מספר הטלפון: 02-5602132
- (ד) כתובת הדוא"ל: iritbi@education.gov.il

2. במשרד הרווחה והשירותים החברתיים :

- (א) שם השירות : שירות ילד ונוער
(ב) בעל התפקיד : סגנית מנהלת השירות.
(ג) 02-5085600

תוכן העניינים :

1. הרציונל
2. עקרונות הפעולה
3. שלבי הפעולה
4. יישום השיבוץ למסגרת החינוכית במקרים חריגים
5. נוהל ועדת שיבוץ בין-משרדית מחוזית
6. נוהל ועדת השיבוץ העליונה
7. לוח הזמנים של מודל ההשמה

1. הרציונל

חוזר זה משותף למשרד הרווחה והשירותים החברתיים, למשרד החינוך, לשלטון המקומי ולנציגי מנהלי הפנימיות. מטרתו להבטיח כי תימצא מסגרת חינוכית לכל ילד אשר הוחלט לגביו על השמה חוץ-ביתית עוד בטרם השמתו במסגרת. לצד הצורך בהשמה במסגרת חוץ-ביתית שתעניק מענה טיפולי מיטבי לצורכי הילד ולמאפייניו, קיים הצורך המקביל לבצע השמה מיטבית ומותאמת לצרכיו החינוכיים. לא אחת מתברר כי הילד הנקלט במסגרת החוץ-ביתית נותר ללא מענה חינוכי ההולם את צרכיו כפי שנקבעו בוועדות ההשמה ובוועדות השיבוץ. הדבר מעיב על הצלחת השתלבותו והסתגלותו של הילד במסגרת החוץ-ביתית ופוגע ביכולת המסגרת לסייע לו בהדבקות פערים בתחום הלימודי, ואף יוצר קשיים רגשיים והתנהגותיים אצל הילד. מענה חינוכי הולם מצריך חשיבה ותכנון משולב של תהליך ההשמה החוץ-ביתית הן במסגרות הטיפוליות והן במסגרות החינוכיות-לימודיות. העקרונות להשמה מיטבית המובאים בחוזר זה יחולו גם לגבי תלמידים שהם ילדים השוהים עם אימם במעונות לנשים מוכות.

2. עקרונות הפעולה

- 2.1 הרשות המקומית שהילד גר בה ושהתקיימה בה וועדה לתכנון, טיפול והערכה אחראית על השמת הילד, הן במסגרת החוץ-ביתית – באמצעות המחלקה לשירותים חברתיים – והן במסגרת החינוכית – באמצעות מחלקת החינוך (במעקב קצין הביקור הסדיר) ובשיתוף מפקחי החינוך האחראים על הרשות.
- 2.2 בשלב המוקדם של ההחלטה להוצאה למסגרת חוץ-ביתית נדרש שיתוף פעולה בין גורמי הרווחה לבין גורמי החינוך בעיר מגורי הילד לשם הבטחת השתלבותו במסגרת החוץ-ביתית.
- 2.3 יש למצוא לילד מסגרת חינוכית המתאימה לו עוד בטרם השמתו במסגרת החוץ ביתית. רק לאחר מציאת מסגרת חינוכית מתאימה ניתן יהיה לשבצו במסגרת חוץ-ביתית.
- 2.4 העובד הסוציאלי של המשפחה הוא מנהל ההתערבות במשפחה.

הלב פתוח לרווחה

מדינת ישראל משרד הרווחה והשירותים החברתיים לשכת המנהל הכללי

- 2.5 נציג מחלקת החינוך ברשות השולחת ילווה את הילד וידאג לתהליך השמתו החינוכית עד למציאת מסגרת מתאימה.
- 2.6 העובד הסוציאלי של המשפחה יעקוב אחר תהליך השתלבותו, הסתגלותו וקידומו הרגשי והטיפול של הילד. פעם בשנה לפחות, או בהתאם לנסיבות, יתקיים דיון מעקב והערכה בעניינו של הילד בשיתוף נציגי המחלקה לשירותים חברתיים ומחלקת החינוך ברשות.
- 2.7 במקרים בהם הילד נאלץ לעבור בין מסגרות חוץ-ביתיות שונות יש לשמור על הרצף החינוכי-טיפולי. המעקב אחר הרצף הוא באחריות הרשות השולחת, בתיאום עם הרשות הקולטת ובשיתוף עם הגורמים המקצועיים במסגרת החינוכית המעבירה ובזו הקולטת. המעקב אחר הרצף החינוכי יתקיים באמצעות ועדת השיבוץ הבין-משרדית המחוזית, כמפורט בסעיף קטן 5 להלן.

3. שלבי הפעולה

- 3.1 החלטה על ההשמה במסגרת חוץ-ביתית מתקבלת בוועדת תכנון טיפול והערכה המתקיימת במחלקה לשירותים חברתיים ברשות. חברי הוועדה הקבועים הם: יו"ר הוועדה: עובד סוציאלי מהמחלקה לשירותים חברתיים שמונה על ידי מנהל המחלקה; מדריך-ראש צוות; העובד הסוציאלי של המשפחה; מנהל מחלקת החינוך או מי מטעמו, ההורים; הילד (על פי גילו ומצבו); אנשי מקצוע רלוונטיים לדיון ונציג המסגרת החינוכית (הגן או ביה"ס) שהילד לומד בה המכיר את הילד. נוכחות אנשי מערכת החינוך חשובה מאוד.
- 3.2 ועדת תכנון, טיפול והערכה תתקיים אך ורק בנוכחות נציג המחלקה לחינוך ונציג המוסד החינוכי המכיר את הילד.
- 3.3 מנהל המחלקה לשירותים חברתיים יזמין את הנציגים הנ"ל לוועדה ויקפיד לתאם את מועדי ישיבות הוועדה עם נציגי החינוך כדי שהשתתפותם תתאפשר.
- 3.4 יש להדגיש בפני נציג מחלקת החינוך ונציג המסגרת החינוכית המכיר את הילד שהם חייבים להגיע לוועדה.
- 3.5 הוועדה תמליץ על תכנית הטיפול בילד ובמשפחתו, ובכלל זה גם על אפיון המסגרת החוץ-ביתית המתאימה לילד. זאת תוך התייחסות הן למענה הטיפולי והן למענה החינוכי.
- 3.6 העובד הסוציאלי של המשפחה ישתף את ההורים ויבחן יחד אתם את המסגרות המתאימות לילד ויפנה אותם אליהן.
- 3.7 העובד הסוציאלי יעביר את כל המידע אודות הילד ומשפחתו למסגרות החוץ ביתיות העונות על צורכי הילד, כאמור בהרחבה בתקנת העובדים הסוציאליים 8.17.
- 3.8 המסגרת החוץ-ביתית תבחן את התאמת הילד אליה, ובכלל זה את המענה החינוכי המתאים לילד.
- 3.9 אם נמצא שהמסגרת החוץ-ביתית עונה על צורכי הילד ומוכנה לקלוט אותו, על העובד הסוציאלי של המשפחה או על יו"ר ועדת התכנון, הטיפול וההערכה במחלקה לשירותים חברתיים להנחות את קצין הביקור הסדיר של אגף החינוך ברשות המקומית שבה התקיימה הוועדה לפעול באופן הבא:
 - א. **בחינוך הרגיל:** מנהל המחלקה לחינוך ברשות השולחת ינחה את מנהל בית הספר שבו הילד לומד לגרוע את הילד ממערכת המנב"ס (המערכת הממוחשבת של משרד החינוך), והרשות הקולטת תנחה את בית הספר החדש לקלוט את הילד למערכת המנב"ס שלו.

הלב פתוח לרווחה

מדינת ישראל

משרד הרווחה והשירותים החברתיים

לשכת המנהל הכללי

- ב. **בחינוך המיוחד:** ועדת השיבוץ של משרד החינוך תבדוק את קיומה של מסגרת התואמת את החלטת ועדת ההשמה (כיתת חינוך מיוחד בבי"ס רגיל או בי"ס/גן לחינוך מיוחד). עם קבלת תשובה חיובית, יועברו פרטי הילד באמצעות המערכת המשבצת לרשות הקולטת והיא תשבץ אותו במוסד החינוכי המתאים. הרשות השולחת תודיע על השיבוץ למסגרת החוץ-ביתית באמצעות המערכת המשבצת.
- ג. ההודעה על המסגרת החינוכית תועבר גם למפקחים הכוללים המחוזיים של משרד החינוך, למפקח השולח ולמפקח הקולט.
- 3.10 במקרה שהמסגרת החוץ-ביתית מוכנה לקלוט את הילד אבל אין עבורו מסגרת חינוכית מתאימה, יפנה העובד הסוציאלי של המשפחה או יו"ר ועדת ההשמה במחלקה לשירותים חברתיים לחבר הקבוע בוועדה מטעם מחלקת החינוך למציאת מסגרת.

4. יישום השיבוץ למסגרת החינוכית במקרים חריגים

4.1 ברמה הפרטנית

- א. במקרים שבהם נמצאה עבור הילד מסגרת חוץ-ביתית אך לא נמצאה מסגרת חינוכית מתאימה, **תודיע על כך הפנימייה למפקח הפנימייה מטעם משרד הרווחה והשירותים החברתיים.**
- ב. מפקח הפנימייה מטעם משרד הרווחה והשירותים החברתיים ייצור קשר עם המפקח על החינוך הרגיל/המיוחד האחראי על מוסדות החינוך ברשות המקומית הרלוונטית לצורך מציאת פתרון מתאים.
- ג. במקרה שנקבעה לילד מסגרת חינוכית אך הוא הוצא ממנה עקב חוסר התאמה, יש למצוא עבורו מסגרת חינוכית מתאימה אחרת. ילד לא ינותק מהמסגרת החינוכית אלא רק אם תימצא לו מסגרת חלופית. הילד יעבור ממסגרת אחת למסגרת אחרת רק באמצעות מחלקת החינוך שהפנימייה משויכת אליה.
- ד. אם לא נמצא פתרון חינוכי לילד, יפנה המפקח על המסגרת החוץ-ביתית מטעם משרד הרווחה והשירותים החברתיים את המקרה לוועדת שיבוץ מחוזית בין-משרדית באמצעות מפקח משרד החינוך הרלוונטי (בחינוך הרגיל או בחינוך המיוחד) ברשות שבה המסגרת החוץ-ביתית נמצאת.

4.2 ברמת הרשות המקומית

- א. במקרה שהרשות המקומית אינה מסוגלת לספק מסגרות חינוכיות לילדים הנמצאים במסגרת חוץ-ביתית בשטח שיפוטה עליה להודיע על כך בכתב למפקח הרלוונטי במחוז במשרד החינוך.
- ב. לאחר קבלת ההודעה במשרד הרווחה והשירותים החברתיים ומשרד החינוך יכנס המפקח המחוזי של משרד החינוך את ועדת השיבוץ המחוזית הבין-משרדית בהתאם לנוהל המפורט ב-5 להלן.

5. נוהל ועדת שיבוץ בין-משרדית מחוזית

- 5.1 במסגרת הפעלת העקרונות והנהלים בנושא ההשמה המיטבית לילדים ולנוער בסיכון במסגרות החוץ-ביתיות תוקם בכל מחוז ועדת שיבוץ בין-משרדית מחוזית.
- 5.2 **חברי הוועדה**
- **יו"ר הוועדה:** מנהל מחוז משרד החינוך או מי מטעמו
 - **החברים הקבועים**
 - מפקח/ים רלוונטי/ים במשרד החינוך: מפקח מתאם בחינוך המיוחד, מפקח מרכז מחוזי בחינוך הרגיל, מפקח ביקור סדיר

הלב פתוח לרווחה

מדינת ישראל משרד הרווחה והשירותים החברתיים לשכת המנהל הכללי

- מפקחים/ים רלוונטיים ממשרד הרווחה: מפקח פנימיות חוץ-ביתי או מפקח מחוזי של מרכזי חירום או מפקח אומנה
 - נציגי השלטון המקומי של הרשות הקולטת: נציגי מחלקות הרווחה והחינוך.
- 5.3 הוועדה תזמן משתתפים נוספים בהתאם לצורך.
- 5.4 תפקידי הוועדה המחוזית:
- א. על הוועדה למצוא מסגרת חינוכית למקרים חריגים שלא נמצא עבורם פתרון ברמת הרשות המקומית. במקרה שהוועדה לא הצליחה להציע פתרון מתאים יועבר הנושא באמצעות יו"ר הוועדה לוועדת שיבוץ עליונה.
- ב. על הוועדה לגשר על סוגיות בכל הקשור לרשויות שאינן קולטות ילדי מסגרות חוץ-ביתיות בתחומן מסיבות מגוונות.
- ג. לקראת פתיחת שנת הלימודים על הוועדה לערוך דיון ובו יועלו נתוני הילדים במסגרות החוץ-ביתיות במחוז, יאותרו צרכים חינוכיים של ילדים במסגרות חוץ-ביתיות במחוז ויימצאו פתרונות.
- ד. על הוועדה לשמש מסגרת להידברות בין מפקחי משרד החינוך והרווחה בנושא צרכים מחוזיים בתחום המסגרות החוץ-ביתיות והחינוכיות. במידת הצורך יועלו הצרכים לוועדת השיבוץ העליונה.
- 5.5 המפגשים של הוועדה יתקיימו בחודשים יולי ואוגוסט לצורך בדיקת נתוני הילדים במסגרות החוץ-ביתיות במחוז. בנוסף יתקיימו מפגשים במהלך השנה בהתאם לצרכי השיבוץ של הילדים.

6. נוהל ועדת השיבוץ העליונה

- 6.1 ועדת השיבוץ הבין-משרדית העליונה תופעל בשני מצבים: במקרה של חוסר יכולת למצוא פתרון בוועדת השיבוץ הבין-משרדית המחוזית ובמקרה שמתעורר הצורך לתכנן פיתוח ארצי של מענים בין-משרדיים.
- 6.2 **תפקידי ועדת השיבוץ העליונה**
- א. על הוועדה למצוא פתרונות למקרים חריגים ברמת הילד, ברמת הרשות המקומית וברמת המחוז.
- ב. על הוועדה ליזום תכנון משותף לצורך היועצות בעניין הקמת מסגרות חוץ-ביתיות חדשות ופתיחת מסגרות חינוכיות המותאמות לילדים במסגרות החוץ-ביתיות.
- 6.3 **חברי הוועדה**
- יו"ר הוועדה: מפקח ארצי בחינוך המיוחד במשרד החינוך.
 - החברים הקבועים
 - מפקח ארצי על הפנימיות במשרד הרווחה והשירותים החברתיים.
 - נציג השלטון המקומי מהחינוך.
- 6.4 הוועדה תזמן אנשי מקצוע ונציגים של הפיקוח של אגפי הגיל בהתאם לצורך.
- 6.5 **שלבי הפעולה**
- במקרים בהם לא נמצא פתרון חינוכי לילד במחוז מסוים, אך נמצא לו במחוז שכן או אחר, תועבר פנייה בעניין, באמצעות מפקח משרד החינוך או משרד הרווחה והשירותים החברתיים, לסגן מנהל המינהל הפדגוגי במשרד החינוך או לסגן מנהל השירות לילד ולנוער במשרד הרווחה והשירותים החברתיים, לשם תיאום מול מנהלי המחוזות של משרד החינוך ומשרד הרווחה.

6.6 מועדי המפגשים

המועדים ייקבעו בהתאם לצורכי השיבוץ הבלתי-פתורים של הילדים ברמת המחוז ויועברו על ידי יו"ר ועדת השיבוץ הבין משרדית המחוזית.

7. לוח הזמנים של מודל ההשמה

- **בחודש ינואר:** בדיקת צרכים והיתכנות של מסגרות חדשות במשרד הרווחה והשירותים החברתיים וקיום ישיבות עדכון משותפות בוועדות המחוזיות
- **בחודש אפריל:** דיונים של ועדת התכנון, הטיפול וההערכה במחלקות לשירותים חברתיים
- **בחודש יולי:** טיפול בפערים ובמקרים הפרטניים על-ידי הוועדה המחוזית
- **בחודש אוגוסט:** דיון במקרים חריגים או בסוגיות ברמת הרשות המקומית באמצעות מנהל המחוז של משרד החינוך או מי מטעמו, שיעביר לוועדת השיבוץ העליונה סוגיות ומקרים חריגים לפתרון.

תוקף הנוהל 7/12/2015.

פורסם החוזר המנהל הכללי של משרד החינוך ביום 7/12/2015.

בברכה,

אליעזר ח. מנקל
המנהל הכללי

העתק: מר שלמה דולברג, מנכ"ל מרכז השלטון המקומי
מר ישראל נדיבי, מנכ"ל מרכז המועצות האיזוריות
מנכ"ל משרד החינוך
חברי הנהלת המשרד